

Nr 110.

Av herr **Thore**, om *höjning av anslaget till navigationsskolorna m. m.*

Den genom beslut av 1911 års riksdag genomförda omorganisationen av rikets navigationsskolor torde, så vitt man förmår bedöma dess verkningar under de nu gångna åren, kunna anses ha medfört en väsentlig förbättring i den teoretiska utbildningen av fartygsbefälet inom den svenska handelsflottan. Omläggningen av undervisningen, i det att nya läroämnen införts samt de förutvarande lämpats efter nutida krav, har givit undervisningen ett mera praktiskt och för elevernas blivande verksamhet bättre anpassat innehåll, än vad som dessförinnan var fallet. Koncentreringen av undervisningen till ett färre antal skolor har visat sig vara förmånligt för erhållande av ändamålsenligare undervisningslokaler, bättre fackbildade lärare och rikligare undervisningsmaterial. De övriga reformerna ifråga om navigationsskolorna, som vidtogos, torde även i stort sett ha varit gagnande för sitt syfte.

Emellertid har erfarenheten under de år som gått, sedan navigations-skolornas omorganisation genomfördes, på ett par punkter visat, att vissa förändringar i bestämmelserna för navigationsskolorna borde företagas. Och synes det vara lämpligt att nu upptaga dessa punkter till skärskådande. Detta även på den grund att i årets statsverksproposition det föreslagite att överflytta navigationsskolorna från marinförvaltningen till kommerskollegium.

Det första spørsmålet avser att åstadkomma ökade förkunskaper hos personer, som söka inträde i vissa av navigationsskolans klasser, nämligen styrmans-, skeppare-, 2:a maskinist- och 3:e maskinistklasserna. Meningen är icke att åstadkomma någon höjning av de i reglementet för navigations-skolorna den 29 mars 1912 föreskrivna teoretiska inträdesfordringarna, utan är syftet att genom förberedande statlig undervisning bringa förkunskaperna hos de inträdessökande i jämbredd med dessa fordringar.

Den uti 1912 års navigationsskolereglemente vidtagna höjningen av inträdesfordringarna i styrmans- och 2:a maskinistklasserna betingades såväl av det ökade omfånget av lärokurserna som strävan efter att, icke mera än vad oundgängligt var nödvändigt, förlänga tiden för styrmans- och maskinistutbildningen. Man ansåg att de erforderliga förberedande kunskaperna borde kunna inhämtas av de inträdessökande genom självstudier. Detta har emellertid endast i otillräcklig grad visat sig vara fallet. Under sin praktiska tjänstgöring ha de personer, som här avses, föga tillfälle att sysselsätta sig med några bokliga studier, och resultatet har blivit, att, där ej särskilda anordningar vidtagits för att bibringa vederbörande erforderliga kunskaper, manspillan vid inträdesprövningen visat sig vara anmärkningsvärt stor. Den osäkerhet ifråga om att erhålla inträde vid navigationsskola, som sålunda uppkommit, torde ha vållat, att icke få av de, som ämnat utbilda sig till befäl vid handelsflottan, ha avstått att träda in på denna bana, samt i stället kvarstannat i sina manskapsbefattningar ombord eller inriktat sig på annat arbetsområde. Härigenom har befälsrekryteringen inom handelsflottan kommit att nedgå, ett förhållande som i längden torde bli oförmånligt för den svenska handelsflottans behöriga tillgodoseende med däck- och maskinbefäl.

För att bereda inträdessökande tillfälle att inhämta föreskrivna inträdesfordringar har Sveriges redareförening, sedan fyra år tillbaka, för varje år ställt ett belopp av 3,000 kr. till navigationsskolornas överstyrelses förfogande, varigenom förberedande kurser, pågående cirka en månad, kunnat anordnas. Kurserna i fråga, vilka varit förlagda till navigations-skolorna och handbafts av lärarpersonalen därstädes, ha varit talrikt besökta och sålunda visat sig fylla ett föreliggande behov. De kunna nu anses ha erhållit karaktären av en stadigvarande institution, och det lär knappast gå för sig att upphöra med desamma, såvida man ej vill riskera att elevfrekvensen vid navigations-skolorna avsevärt nedgår.

Emellertid är det ur flera synpunkter icke lämpligt, att den privata sjöfartsnäringen, på sätt som nu sker, ingriper i den statliga undervisningen, varför det torde vara att föredraga, särskilt som ju kostnaden för denna förberedande undervisning är ganska obetydlig, att densamma bekostas av statsverket. För att sättas i tillfälle att engagera tillräckliga och dugliga lärarkrafter, samt då sådan förberedande undervisning jämväl kan anses vara erforderlig i skeppar- och tredjemaskinistklasserna, bör kostnaden förslagsvis upptagas till 4,000 kr. pr år.

En annan punkt, syftande till en omläggning i vissa delar av det

nuvarande navigationsskoleväsendets organisation, må jämväl, med fäst avseende på de erfarenheter, som gjorts under de gångna åren, samt behovet av att tid efter annan vidtaga förbättringar i den teoretiska yrkesutbildningen till sjöss, jämväl nu upptagas till skärskådande. Frågan berör en omläggning av den nuvarande navigationslärarexamen och i samband härmed upprättande av en högre sjökaptenskurs.

För närvarande utgår till navigationslärarkursen ett årligt statsanslag av 2,200 kr. Enligt bestämmelserna för kursen i kungörelsen för navigationslärarexamen den 29 mars 1912 äger denna rum vart annat år i Stockholm under tiden från början av september till medio av maj med 4 föreläsningstimmar i veckan. Undervisningen omfattar a) matematik, fysik och mekanik, b) deviationslära och nautisk meteorologi, c) teoretisk och praktisk astronomi och d) terrester och astronomisk navigation. Undervisningen i deviationslära och nautisk meteorologi handhaves av föreståndaren för nautisk-meteorologiska byrån; övrig undervisning är förlagd som fristående kurser vid navigationsskolan i Stockholm. Angående elevfrekvensen vid oförmälda kurser uppgives, att antalet utexaminerade, sedan kurserna inrättats, utgjorde endast 5, varav 3 sjöofficerare, vilka senare lära ha erhållit lärarbefattningar i navigation vid marinens skolor. För navigationsskolornas räkning och överhuvud till handelsjöfartens fromma är alltså antalet personer, som bibringats de högre kvalifikationer på navigationens och närbesläktat område, särdeles ringa och väsentligt mindre än som varit önskligt.

Tid efter annan har från handelsjöfartens sida framställts önskemål att för befälhavare å våra större, oceangående fartyg anordna en, åtminstone i vissa punkter högre utbildning än den, som nu ingår i den ordinarie sjökaptenskursen. Sålunda framhålles i navigationsskolekommittébetänkandet av 1906, sid. 215, »att bland de åtgärder, som ifrågasatts för åstadkommande av förbättrad utbildning av handelsflottans befäl, vill kommittén i detta sammanhang särskilt omnämna det från flera håll framkastade spörsmålet om anordnande av en högre sjökaptenskurs, motsvarande de i England och Norge förekommande extra sjökaptensexamina. En sådan högre kurs skulle otvivelaktigt vara till gagn för utbildande av befäl för mera krävande befälsbefattningar inom vår handelsflotta, för vilka den ordinarie sjökaptenskursen med dess för befälsbefattningar i allmänhet beräknade fordringar i vissa avseenden måste bli otillräcklig. Kommittén har emellertid icke ansett sig böra framlägga något förslag i sådan riktning, då det torde vara lämpligt att dessförinnan avvakta resultatet av de utav

kommittén förordade förändringarna i navigationsutbildningen. En möjlighet till förvärvande av ökade kunskaper i nautisk astronomi, kompass- och deviationslära samt meteorologi förefinnes genom det tillfälle, som beretts dem, vilka avlagt sjöofficers- eller sjökaptensexamen, att deltaga uti de kurser i berörda ämnen, som omförmålas i kommitténs förslag till kunskapsområde angående navigationslärarexamen.» Av vad ovan blivit omförmålt framgår, att nämnda tillfälle att förvärva ökade kunskaper i vissa nautiska ämnen ganska ringa utnyttjats av fartygsbefälhavarna inom handelsflottan. Orsaken härtill torde vara dels navigationsläraryrkeskursernas allmänna teoretiska läggning, och, vad speciellt angår deviationsläran, där en tillökning av kunskapsområdet utöver vad som förekommer vid navigationsskolorna, för fartygsbefälhavarna i långfart skulle vara synnerligen önskvärd, den omständigheten, att kursen här visat sig äga föga praktiskt värde.

Då ovannämnda kommittébetänkande skrevs, hade Sverige, ifråga om modern handelssjöfart, nyss inträtt på det oceana trafikområdet. Nu äga vi fartyg, befarande skilda delar av världshaven, till betydligt större antal och storlek än vad då var förhållandet.

Då hänvisning i 1906 års navigationsskolekommittébetänkande gjorts till förhållandena i Norge, torde böra nämnas, att i detta land i dagarna utkommit ett betänkande av en därstädes sedan någon tid tillbaka tillsatt kommitté för utarbetande av nya bestämmelser för det norska navigationsskoleväsendet. Betänkandet innehåller bland annat omarbetade bestämmelser för en högre sjökaptensutbildning (höiere skibsföraravdeling), dels förslag till navigationslärarexamen.

Riktlinjerna för en omläggning av den nuvarande navigationslärarexamen samt upprättande av en högre sjökaptenskurs synas mig peka därhän, att den nuvarande navigationsläraryrkeskursen, dock med utbrytning av deviationslära och nautisk meteorologi, men med tillägg av andra för lärarverksamheten vid navigationsskolorna önskvärda ämnen, kvarbliver i Stockholm samt liksom hittills anordnas vart annat år, under det att en högre sjökaptenskurs, innehållande främst en kurs i deviationslära, nautisk meteorologi och nautisk astronomi, dock lagd efter mera praktiska linjer, än den nuvarande undervisningen i dessa ämnen, för varje år anordnas i Göteborg. Vad särskilt den nautiska meteorologien angår torde undervisningen häri nära böra sammanföras med den projekterade meteorologiska anstalten i Göteborg. Undervisningen i övriga ämnen bör förläggas till navigationsskolan därstädes, då härigenom såväl lokaler som undervisningsmateriel erhållas utan särskild kostnad.

Att nu ingå på några ytterligare detaljer torde icke vara lämpligt, särskilt som det ej ifrågasättes att beslut nu skall fattas om, att kurser av det ovan omförmälda slaget böra anordnas. Endast en utredning begäres för att i sinom tid föreläggas riksdagen.

På grund av vad som sålunda anförts, får jag värdsamt hemställa,

dels att riksdagen beslutar att öka det i 1919 års statsverksproposition upptagna anslaget till navigationsskolorna med ett förslagsanslag av högst 4,000 kronor, avsett till bestridande av kostnader för anordnande av förberedande undervisning för inträde i vissa av navigationsskolornas klasser;

dels att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om en utredning angående omläggning av den nuvarande navigationslärarkursen samt upprättande av en högre sjökaptenskurs.

Stockholm den 18 januari 1919.

Alex. Thore.
